

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το σχολείο που **θέλει** να αναπτύξει τη δημιουργικότητα των μαθητών του πρέπει να στρέφει προγράμματα, βιβλία, μεθόδους διδασκαλίας, **διδάσκοντες** και διδασκόμενους προς αυτή την κατεύθυνση. Η μηχανική μάθηση, η τυποποίηση της διδασκαλίας ή της εργασίας, η παθητική επανάληψη, η παιδαγωγική του «κάνε αυτό που σου λέω» και του «κάνε το όπως σου το λέω» θα αποκλειστούν και θα αντικατασταθούν με μεθόδους όσο γίνεται περισσότερο ενεργητικές. [...]

Πιο συγκεκριμένα, η σχολική ζωή στο δημιουργικό σχολείο θα μπορούσε να οργανωθεί με τρόπους που να ευνοούν τις πρωτοβουλίες, τις επιλογές, τις εργασίες των μαθητών σε θέματα που τους ενδιαφέρουν. Να ανατίθεται, για παράδειγμα, στους μαθητές η οργάνωση και παρουσίαση ορισμένων μαθημάτων, διάφορες εκθέσεις, έκδοση περιοδικού ή εφημερίδας, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές παρουσίες, ομιλίες – συζητήσεις για θέματα επικαιρότητας, κοινωνικά ή πολιτικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά κτλ. Σε μια τέτοια οργάνωση, καθοριστικό ρόλο θα παίξουν οι ομάδες των μαθητών, με την προϋπόθεση ότι διδάσκοντες και διδασκόμενοι θα απαλλαγούν από την πίεση των ποικίλων εξετάσεων και από το **αδιάκοπο** κυνήγι της ύλης και του χρόνου.

Στο δημιουργικό σχολείο ο διδάσκων θα τονίσει ιδιαίτερα τη συμμετοχή των μαθητών στο διάλογο, ώστε να είναι όσο το δυνατόν ενεργητικότερη. [...] * Θα προσέξει, επίσης, ιδιαίτερα το είδος των ερωτήσεων. Δεν πρέπει να είναι αυτές που «ξέρει» την απάντηση και την περιμένει, γιατί τότε ακούει αδιάφορα ή δεν ακούει καθόλου τις άλλες απαντήσεις, ώπου να ακούσει την αναμενόμενη, οπότε και ενθουσιάζεται. Ο ίδιος ο μαθητής δεν απορεί, δε ρωτάει, δεν ενθαρρύνεται στην απορία ή στην ερώτηση, δε βλέπει να λαμβάνεται υπόψη η προσπάθειά του και, κατά συνέπεια, δε διακινδυνεύει μια απάντηση λαθεμένη. Ο δημιουργικός μαθητής δυσφορεί σε τέτοιες συνθήκες μαθήματος και αντιδρά συχνά με απρέπεια ή με ειρωνεία.

«Να κάνετε ερωτήσεις που **να μην ξέρετε** την απάντηση», αυτό είναι το αίτημα της δημιουργικότητας. Η στενή όμως αντίληψη για την αγωγή¹, που περιορίζει το ρόλο της στο γνωστικό υλικό, δεν αφήνει το διδάσκοντα να κινηθεί στον ευρύτερο χώρο της **συλλογικής** προσπάθειας και της γόνιμης ανταλλαγής ιδεών. [...] *

Γενικά, το δημιουργικό σχολείο βοηθάει τους μαθητές να χρησιμοποιούν τα χέρια τους, να κατασκευάζουν, να κάνουν πειράματα, να ερευνούν, να αναζητούν, να αποκτούν προσωπικές εμπειρίες και γνώσεις – όχι μόνο από τα βιβλία – να δημιουργούν κάτι δικό τους, να «ποιούν»².

Κώστας Μπαλάσκας, «Το σχολείο της δημιουργικότητας»,
εκδ. Γρηγόρη (Απόσπασμα – Διασκευή).

* [...]: παραλείπεται κείμενο.

¹ αγωγή: μάθηση, μόρφωση, διαπαιδαγώγηση.

² ποιούν: κατασκευάζουν, δημιουργούν.

ΘΕΜΑΤΑ

- A1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου (80-100 λέξεις). **Μονάδες 25**
- B1.** Να αναζητήσετε στην πρώτη και στη δεύτερη παράγραφο, τα στοιχεία από τα οποία, κατά τη γνώμη του συγγραφέα, πρέπει να απαλλαγεί το σημερινό σχολείο, ώστε να γίνει δημιουργικό. Να τα αναπτύξετε σε μία παράγραφο (60-80 λέξεις). **Μονάδες 15**
- B2.a.** Να επισημάνετε τα δομικά μέρη της δεύτερης παραγράφου («Πιο συγκεκριμένα, η σχολική ζωή ... της ύλης και του χρόνου») (Μον. 6)
- β.** Να δώσετε έναν πλαγιότιτλο στη δεύτερη παράγραφο. (Μον. 4) **Μονάδες 10**
- B3.** Να βρείτε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: «θέλει», «διδάσκοντες», «αδιάκοπο», «να μην ξέρετε», «συλλογικής». **Μονάδες 5**
- B4.** «Στο δημιουργικό σχολείο ο διδάσκων ... των ερωτήσεων» (τρίτη παράγραφος): να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική σύνταξη. **Μονάδες 5**
- Γ1.** Με την ευκαιρία της αποφοίτησής σας από το σχολείο, σας ζητείται να συντάξετε ένα άρθρο για τη σχολική ιστοσελίδα. Στο άρθρο αυτό να αναφερθείτε στα εφόδια που αποκτά ο μαθητής κατά τη διάρκεια της σχολικής του ζωής και να προτείνετε τρόπους, με τους οποίους το σχολείο μπορεί να γίνει πιο δημιουργικό (400-500 λέξεις). **Μονάδες 40**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Το δοκίμιο αναφέρεται στο δημιουργικό σχολείο. Αρχικά, επισημαίνεται ότι η δυνατότητα ανάπτυξης της δημιουργικότητας βασίζεται στην ανάλογη προσαρμογή του διδακτικού υλικού και του ανθρώπινου δυναμικού και την αντικατάσταση των παθητικών μεθόδων εκπαίδευσης. Ειδικότερα για την οργάνωση, προτείνεται η αυτενέργεια και η ενασχόληση με ελκυστικά στους μαθητές αντικείμενα, η έμφαση στη σημασία της ομάδας και η απαλλαγή από το άγχος των εξετάσεων και της διδακτέας ύλης. Ο διδάσκων, από την άλλη, επιβάλλεται να

εστιάζει στην άσκηση του μαθητή στον διάλογο, με ερωτήσεις που επιδέχονται πολλαπλές απαντήσεις, ως κύρια απαίτηση του δημιουργικού σχολείου, σε αντίθεση με το επικρατούν σύστημα. Το κείμενο κλείνει με αναφορά στη σημασία αξιοποίησης των φυσικών και πνευματικών δυνατοτήτων του μαθητή στο πλαίσιο του δημιουργικού σχολείου.

B1. Είναι αναμφισβήτητο ότι το σύγχρονο σχολείο μαστίζεται από προβλήματα που υποβαθμίζουν το ρόλο του. Ειδικότερα, προωθείται η στείρα αποστήθιση, η εκπαιδευτική διαδικασία στερείται καινοτομιών και οι τηρούμενες εκπαιδευτικές μέθοδοι είναι συχνά αυταρχικές, περιορίζοντας την αυτενέργεια του μαθητή. Παράλληλα, οι συντελεστές της εκπαίδευσης, πομποί και δέκτες της γνώσης, αναλώνονται στην προσπάθεια αφομοίωσης τεράστιας –αναλογικά με το χρόνο-ύλης, όντας υποχρεωμένοι να αντεπεξέλθουν σ' ένα ψυχοφθόρο και απαιτητικό εξεταστικό σύστημα. Επομένως, προβάλλει η αναγκαιότητα το σύγχρονο σχολείο να απαλλαγεί από αυτές τις ανεπάρκειες και να αποκτήσει νέο προσανατολισμό.

B2.a. Θεματική περίοδος: «Πιο συγκεκριμένα ... ενδιαφέρουν».
Λεπτομέρειες σχόλια: «Να ανατίθεται, για παράδειγμα ... κυνήγι της ύλης και του χρόνου».
Πρόταση κατακλείδα: δεν υπάρχει.

β. Μέθοδοι οργάνωσης της σχολικής ζωής στο δημιουργικό σχολείο.

B3. θέλει = επιθυμεί, επιδιώκει
διδάσκοντες = εκπαιδευτικούς
αδιάκοπο = συνεχές,
να μην ξέρετε = να αγνοείτε
συλλογικής = ομαδικής

B4. Στο δημιουργικό σχολείο η συμμετοχή των μαθητών στο διάλογο θα τονιστεί ιδιαίτερα από τον διδάσκοντα, ώστε να είναι όσο το δυνατόν ενεργητικότερη [...]. Θα προσεχτεί, επίσης, ιδιαίτερα το είδος των ερωτήσεων (από το διδάσκοντα).

Γ1. Το «ιδανικό» σχολείο

Με αφορμή την αποφοίτησή μας και έχοντας βιώσει τη σύγχρονη σχολική πραγματικότητα, αξίζει να γίνει ένας απολογισμός για όσα εφόδια αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της σχολικής μας ζωής. Παράλληλα, με δεδομένο ότι ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τη διαμόρφωση της προσωπικής και κοινωνικής ταυτότητας του νέου, κρίνεται ωφέλιμο να προταθούν τρόποι, ώστε το σύγχρονο σχολείο να καταστεί περισσότερο δημιουργικό, άρα και αποτελεσματικό.

Αναφορικά με τα εφόδια που αποκτά ο νέος καθ' όλη τη διάρκεια τη σχολικής του πορείας, αξίζει να αναφερθούν τα εξής:

- Γνωστική κατάρτιση τόσο ως γνώση του εσωτερικού κόσμου (επίγνωση ικανοτήτων, αυτοκριτική, αυτοέλεγχος, αυτογνωσία) όσο και ως γνώση του κοινωνικού, πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος (κατανόηση του φυσικού κόσμου και των κανόνων που διέπουν το κοινωνικό σύνολο).
- Καλλιέργεια και ανάπτυξη των νοητικών λειτουργιών (κριτική, αφαιρετική και συνθετική ικανότητα, αντιληπτική ικανότητα, πειρώ). Έτσι, το άτομο επεξεργάζεται τα εξωτερικά ερεθίσματα, αποκτά άμεση αντίληψη των πραγμάτων και διαμορφώνει αυτόνομη και διαλεκτική ικανότητα.
- Ευαισθησία ηθική και συναισθηματική ως βάσεις για την υιοθέτηση βασικών ανθρωπιστικών αρχών και αξιών (σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, πίστη στα ιδανικά της ελευθερίας, της ισότητας, της φιλανθρωπίας κ.λ.π.)
- Κοινωνικοποίηση του μαθητή και καλλιέργεια ομαδικού πνεύματος, πειθαρχίας και σεβασμού στους σχολικούς και εν γένει κοινωνικούς κανόνες.
- Ένταξη του ατόμου στις βασικές οικονομικές διαδικασίες μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού και της ειδικής κατάρτισης (εξειδίκευση σε τεχνικές διαδικασίες-γνώσεις).
- Συμμετοχή του ατόμου σε πολιτιστικές διαδικασίες, αθλητικές και καλλιτεχνικές, επαφή με την παράδοση και τη γλώσσα, εφόδια που οδηγούν το μαθητή στην εξοικείωσή του με το πολιτιστικό γίγνεσθαι.
- Ικανότητα πολιτικού στοχασμού, καθώς το σχολείο εντάσσει τον νέο σε βασικές πολιτικές διαδικασίες μέσω της εμπειρίας των σχολικών κοινοτήτων (πενταμελή και δεκαπενταμελή συμβούλια).

Εφόσον, λοιπόν, ο ρόλος του σχολείου είναι πολυδιάστατος και καθοριστικός για τη μελλοντική εξέλιξη του μαθητή σε ελεύθερο άτομο και πολίτη και δεδομένων των ταχύτατων μεταβολών που λαμβάνουν χώρα στην κοινωνία μας, το σχολείο κρίνεται αναγκαίο να καταστεί πιο δημιουργικό με τους εξής τρόπους:

- Ενισχυμένη και σύγχρονη διδασκαλία των μαθημάτων εκείνων που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις (εκμάθηση υπολογιστών, ξένων γλωσσών).
- Άμεση αξιοποίηση των δυνατοτήτων της σύγχρονης τεχνολογίας και ιδιαίτερα του διαδικτύου, ώστε να επιτευχθούν αποτελεσματικά η πρόσβαση σε βιβλιοθήκες και αρχεία, καθώς και η σύνδεση με ερευνητικά κέντρα και μουσεία, αλλά και να προωθηθεί η συνεργασία ανάμεσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εσωτερικού και του εξωτερικού, έτσι ώστε ο νέος να αποκτά ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής και συνεργασίας.
- Ουσιαστική εξειδίκευση στον τεχνικό τομέα, ο οποίος οφείλει στη χώρα μας να συνδεθεί με την πρωτογενή παραγωγή, έτσι ώστε να αυξηθεί η εγχώρια παραγωγικότητα και να αποσυμφορηθούν τα κορεσμένα επαγγέλματα, με σκοπό να αντιμετωπιστεί η ανεργία των νέων.
- Αποτελεσματικός και συστηματικός επαγγελματικός προσανατολισμός, ώστε να τεθούν οι βάσεις για την αρμονική σχέση ατόμου-εργασίας αλλά και την επιτυχή σύνδεση προσφοράς- ζήτησης εργασίας.
- Εναρμόνιση των εκπαιδευτικών στόχων με τα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκμετάλλευση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ανταλλαγής μαθητών.
- Σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία, ώστε να αποκτηθεί μία πλήρης και αντικειμενική εικόνα της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας (ενημέρωση για ναρκωτικά, AIDS, ρατσισμός, ανεργία, οικολογική ρύπανση).
- Βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής (νέες κτιριακές εγκαταστάσεις, χώροι άθλησης και πολιτισμού, οργανωμένες βιβλιοθήκες) και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού, έτσι ώστε να είναι επαρκώς καταρτισμένο και ικανό να διαχειριστεί παιδιά σε πολύ κρίσιμες μάλιστα ηλικίες.

Η εκπαίδευση, λοιπόν, αποτελεί τη συστηματική παρέμβαση μάθησης, αγωγής και κοινωνικοποίησης του νέου ανθρώπου. Υπάρχουν, ωστόσο, περιθώρια να γίνει δημιουργικότερη και αποτελεσματικότερη, με στόχο την ολοκληρωμένη διαμόρφωση του μαθητή και μελλοντικού πολίτη.

Επιμέλεια

Κόρκακα Σάνδη • Μακρυγιαννάκη Κατερίνα • Μανδαλάκη Στέλλα
Μπλαβάκη Κατερίνα • Φαρσάρη Ελένη • Χρονάκη Κατερίνα